

УДК 339.977

Зелінська О.М., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У роботі розглянуто сутність поняття міжнародної економічної інтеграції, як однієї з ключових аспектів здійснення державою зовнішньоекономічної діяльності. Приділено також увагу особливостям розвитку інтеграційних процесів в Західній Європі. Зокрема авторами визначено, що європейська інтеграція є складним та суперечливим соціально-економічним процесом налагодження тісного співробітництва європейських держав. Вона також є одним із проявів тенденції сучасного історичного розвитку, що ставить перед країнами-учасницями конкретні цілі.

Ключові слова: міжнародні економічні відносини, міжнародна економічна інтеграція, глобалізація, Європейський союз, інтернаціоналізація.

Zelinska O.

THE ESSENCE AND PROBLEMS OF THE INTERNATIONAL ECONOMIC INTEGRATION DEVELOPMENT

The paper deals with the essence of the concept of international economic integration, as one of the key aspects of the state's foreign economic activity. Attention is also paid to the peculiarities of the development of integration processes in Western Europe. In particular, the authors have determined that European integration is a complex and controversial socio-economic process of establishing close cooperation between European countries. It is also one of the manifestations of the trend of modern historical development, which sets the participating countries specific goals.

Keywords: international economic relations, international economic integration, globalization, European Union, internationalization.

Зелинская О.Н.

СУЩНОСТЬ И ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

В работе рассмотрена сущность понятия международной экономической интеграции, как одной из ключевых аспектов осуществления государством внешнеэкономической деятельности. Уделено также внимание особенностям развития интеграционных процессов в Западной Европе. В частности авторами установлено, что европейская интеграция является сложным и противоречивым социально-экономическим процессом налаживания тесного сотрудничества европейских государств. Она также является одним из проявлений тенденции современного исторического развития, ставит перед странами-участницами конкретные цели.

Ключевые слова: международные экономические отношения, международная экономическая интеграция, глобализация, Европейский союз, интернационализация.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Характерною особливістю сучасних міжнародних відносин є інтеграційні процеси, які розвиваються в різних регіонах світу й охоплюють різні сфери міждержавних відносин. На сьогодні міжнародна економічна інтеграція є потужним інструментом економічного розвитку країн світу й підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку країн-учасниць інтеграційних об'єднань.

Сучасним пріоритетним геополітичним напрямом інтегрування України на національному рівні визначено Європейський Союз. Сучасні економічні відносини України із зовнішнім світом знаходяться сьогодні в стані переходу до нової системи

організації міжнародних економічних зв'язків, пов'язаних з пошуком шляхів ефективного інтегрування у світове співтовариство, з відновленням торговельних відносин із країнами світу, із забезпеченням захисту своїх національних інтересів.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Питання міжнародної економічної інтеграції належить до найактуальніших, що обговорюються у сучасній світовій економічній літературі. Теоретичну основу дослідження складають наукові праці, навчальні посібники, підручники, які стосуються теоретичних та практичних аспектів формування та моделювання шляхів підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств умовах поглиблення інтеграції. Були використані праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Б. Баласса, М. Біє, О. О. Василенко, Н. А. Васильєва, Д. Гавриков, О. О. Горецька, Н. О. Дугієнко, Н. М. Заярна, В. Зуєв, О. В. Климовець, В. В. Козик, М. З. Мальський, А. С. Філіпченко та ін., які займалися дослідженням теоретичних та практичних аспектів інтеграційних процесів.

Цілі статті. Метою даної роботи є виявлення особливостей міжнародних економічних інтеграційних процесів в регіонах світу та участі в них України.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна ситуація у світі характеризується процесами глобалізації та інтернаціоналізації суспільного життя. Однією з форм глобалізації є міжнародна економічна інтеграція.

Для розуміння суті поняття «міжнародна економічна інтеграція» слід розглянути його вихідне поняття «інтеграція». Термін «інтеграція» походить від латинського слова «integer», що в перекладі означає «цілий, об'єднаний». У широкому значенні, під поняттям «інтеграція» розуміють злиття або об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Інтеграція – це зв'язок суб'єктів, їх співпраця та взаємодія. У вузькому значенні, інтеграція – це особливий етап у процесі інтернаціоналізації господарського життя, що веде до створення нової якості – цілісності відособленого господарського комплексу декількох держав.

Інтеграція як процес інтернаціоналізації господарського життя характеризується такими ознаками (рис. 1):

- взаємопроникнення і переплетення національних економік (відбуваються глибокі структурні зміни в економіці країн-учасниць);
- необхідність і цілеспрямоване регулювання інтеграційних процесів; виникнення міждержавних (наднаціональних чи наддержавних) структур (інституціональні структури) [5].

Економічна інтеграція визначається як взаємозв'язок країн в економічній сфері, що призводить до об'єднання ринків, капіталів, робочої сили й послуг. У результаті формується єдиний ринковий простір з єдиною валютною, фінансовою та правовою системою.

Стрімке зростання міжнародної торгівлі та міжнародного руху чинників виробництва, поглиблення міжнародного поділу праці у другій половині ХХ ст. стали потребувати нового рівня взаємодії країн-учасниць – тісніших виробничих зв'язків, усунення численних перешкод на шляху переміщення товарів, капіталу, робочої сили, об'єднання зусиль для вирішення багатьох інших проблем. Саме такі можливості надавала міжнародна економічна інтеграція.

Рис. 1. Особливості міжнародної економічної інтеграції

На сьогодні єдиним прикладом системно інтегрованих економік являється ЄС. США перебувають на стадії локальної інтеграції, Японія ж тільки переходить до цієї стадії. Більшість інтеграційних об'єднань світу перебувають на стадії початкової інтеграції – етапах преференційних угод або зон вільної торгівлі.

Слід відмітити, що на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин інтеграційні економічні процеси охопили практично всі регіони світу. З кожним роком інтеграційні процеси набувають все більших масштабів і проникають у різні сфери економічної діяльності. Проте визначальною рисою сучасної Європи є інтеграційні процеси, які забезпечили розвиток країн Західної Європи, стали взірцем для інших країн.

Інтеграційні процеси економічного характеру в Західній Європі розпочалися з утворення Бенілюксу (1948 р.), Європейського об'єднання вугілля та сталі (1951 р.). Проте лише ініціатива 1957 р. щодо створення єдиного економічного простору започаткувала новий рівень міжнародної співпраці, який виявився надзвичайно успішним.

Європейська інтеграція – це процес політичної, юридичної, економічної інтеграції європейських держав, у тому числі й частково розташованих в Європі. На даний момент європейська інтеграція досягається переважно за рахунок розширення Європейського Союзу (ЄС). Європейська інтеграція складним та суперечливим соціально-економічним процесом налагодження тісного співробітництва європейських держав. Вона є одним із проявів тенденції сучасного історичного розвитку – посилення взаємозалежності держав, насамперед в економічній сфері, та подальшого зближення цивілізаційно споріднених національних спільнот [2].

Створення ЄС – це складний, багатоетапний процес, під час якого країнам-учасникам довелося розв'язати гострі економічні, соціальні, політико-правові

проблеми. ЄС – це економічний та політичний союз 28 держав-членів, що розміщені переважно в Європі. ЄС веде свій початок від утворення Європейської спільноти з вугілля та сталі і Європейської економічної спільноти, що були засновані шістьма країнами в 1951 та 1958 рр. відповідно. На сьогодні ЄС існує на основі Договору про Європейський Союз, який був підписаний 7 лютого 1992 р. і набрав чинності з 1 листопада 1993 р. ЄС займає площу 4,3 млн км², з населенням 509,8 млн осіб.

Валовий внутрішній продукт ЄС складає 14 трлн дол. США. ЄС є повноправним членом Світової організації торгівлі, має представництва в ООН, «Великій Сімці», «Великій двадцятці» та постійні дипломатичні місії по всьому світу. ЄС не має власних збройних сил, але сприяє військовому співробітництві його країн-членів більшість яких є членами НАТО. Через великий політичний і економічний глобальний вплив, ЄС розглядають однією з потенційних наддержав. Де-факто столицею Європейського Союзу є Брюссель [3].

Основними цілями ЄС у відповідності з Амстердамським договором є:

- захист спільних цінностей, фундаментальних інтересів, незалежності та інтегрованості Союзу у відповідності з принципами Статуту ООН;
- посилення безпеки Союзу в усіх аспектах;
- збереження миру та посилення міжнародної безпеки згідно з принципами Статуту ООН, Хельсинського Заключного акту та Паризької хартії;
- підтримка міжнародного співробітництва;
- розвиток та консолідація демократії, повага прав людини та фундаментальних свобод [7].

За шістдесят років країни, котрі взяли участь у ЄЕС, досягли високого добробуту й стабільності. ЄС вийшов за межі суто торгового блоку, що координував торгову політику країн-членів і встановлював спільні тарифи [1].

Розвиток співробітництва між країнами Чорноморського регіону став можливим завдяки змінам у політико-економічній структурі Європейського континенту, відновленню або зміцненню державності багатьох країн регіону, поширенню демократичних засад.

Сучасний стан розвитку економіки України потребує втілення в стратегію економічного розвитку політики інтеграційних процесів. Інтеграція економіки зумовлює перспективний шлях удосконалення та розширення світових процесів у різних галузях господарства.

За даними єдиного державного реєстру міжнародних організацій, членом яких є Україна, станом на 1 січня 2017 р. наша держава входить до 79 міжнародних організацій.

Для України є два можливих варіанти міжнародної інтеграції: євроінтеграція та регіональна інтеграція. Одним із провідних та базових способів самовизначення країни в сучасній системі міждержавних відносин є участь в інтеграційних процесах. Політика інтеграції України завжди була нечіткою та складною. Це зумовлено впливом, з одного боку, європейської моделі розвитку, а з іншого – неєвропейської. Неєвропейська модель розвитку України представляла собою членство в ЄврАзЕС, а європейська – в ЄС [4].

З отриманням незалежності Україна почала проводити політичний курс на зближення з Європейським Союзом. 16 вересня 2014 р. Верховна Рада ухвалила законопроект про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, який у той же день був підписаний президентом.

Європейська інтеграція для України – шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості. Також це можливість отримати іноземні інвестиції та новітні

технології, покращити конкурентоспроможність вітчизняних виробників, доступ на світові ринки.

Стратегічними перспективами для України на шляху євроінтеграції мають бути:

- реалізація стратегії випереджального розвитку, яка має забезпечити щорічні темпи зростання ВВП в Україні на рівні не нижче 6-7 %;
- подолання на цій основі розриву в обсягах ВВП на одну особу між Україною та державами-членами ЄС;
- опанування інноваційної моделі структурної перебудови та зростання, реалізація якої має забезпечити істотне підвищення конкурентоспроможності української економіки, утвердження України як високотехнологічної держави;
- забезпечення надійних передумов скорочення розриву в рівні та якості життєвих стандартів з країнами ЄС;
- поглиблення інтеграційних процесів у секторальних напрямках: в енергетичній сфері, співробітництво в розвитку транспортно-комунікаційних мереж, в інформаційній сфері та сфері високих технологій;
- адаптація законодавства України до системи права ЄС, включаючи правову культуру, судову та адміністративну практику [9].

Можливість визначення та реалізації узгоджених механізмів співпраці між ЄС та Україною на найближчий період та віддалену перспективу має бути максимально ефективно використана українською стороною. Потрібно проаналізувати досвід країн першої хвилі євроінтеграційного процесу для того, щоб уникнути помилок, яких припустили країни Центральної та Східної Європи.

Вступ України до ЄС має свої переваги та недоліки (табл. 1). Від інтеграції до ЄС наша держава може отримати політичні, економічні, соціальні вигоди.

Однак євроінтеграційний процес несе в собі й недоліки, оскільки Україні потрібен буде час, щоб інтегруватися в економіку ЄС.

Участь України є в ОЧЕС обумовлена транзитним фактором. Так, з одного боку в Україні є плани щодо регіонального лідерства, а з іншого – курс на європейську інтеграцію, де в реалізації цих двох цілей може допомогти співпраця з ОЧЕС. Це інтеграційне об'єднання можна розглядати для України як один із механізмів взаємодії державних та підприємницьких інститутів, який покликаний забезпечувати входження до економічного та політико-правового простору європейського континенту.

Чорноморський регіон привертає до себе увагу досить великого кола країн, оскільки він має сполучення із Балтійським і Каспійським регіонами. Така ситуація зумовлена не лише сприятливим географічним, політичним, економічним та іншими чинниками, але й перевага від участі її країн-членів,

Болгарії та Румунії в НАТО та ЄС.

Співпраця України та ГУАМ є найбільш прогресивною, оскільки вона є універсальною організацією, яка працює в рамках Чорноморського регіону в сфері кооперації та інтеграції. У зовнішньополітичній та економічній діяльності України співробітництво з ГУАМ є пріоритетним та стратегічним [6].

Вступ України до СОТ у 2008 р. відкрив перспективи для розвитку національної економіки. Наша держава на рівних умовах та правах з іншими членами організації бере безпосередню участь у формуванні нових правил торгівлі на світовому ринку. Україна отримала право використовувати механізм врегулювання суперечок в рамках СОТ, що сприяє справедливому вирішенню будь-яких суперечок з приводу дотримання положень угод СОТ, які можуть виникнути у країні з її торговими партнерами [8].

Значну увагу Україна має приділяти розвитку відносин з країнами економічного угруповання НАФТА, у першу чергу з США, оскільки саме вони є важливими постачальниками нових технологій та інвестицій.

Аналіз вступу України до ЄС

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Політичні вигоди: – Європейська колективна безпека 2. Економічні вигоди: – макроекономічна стабільність; – додаткові інвестиції в українську економіку; – надання субсидій сільському господарству; – отримання позитивного сальдо торговельного балансу; – спільні митні тарифи; – кількісні обмеження імпорту; – антидемпінгова політика; – протекціонізм і контроль експорту 3. Соціальні вигоди: – ефективний захист прав людини в інституціях ЄС; – відкриття кордонів для вільного пересування населення; – забезпечення високого рівня життя населення	1. Політичні недоліки: – часткова втрата суверенітету; – невизначеність стратегій розвитку ЄС; – погіршення відносин з країнами СНД 2. Економічні недоліки: – втрата конкурентоспроможності певних галузей; – складність переходу на європейський рівень цін; – квотування певних видів товарів 3. Соціальні недоліки – ускладнення візового режиму із східними сусідами
Можливості	Загрози
1. Політичні перспективи: – встановлення стабільної політичної системи; – сприйняття України як важливого суб'єкта політичних відносин 2. Економічні перспективи: – забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу; – упровадження стандартів ЄС у виробництві 3. Соціальні перспективи: – формування середнього класу; – реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту	1. Політичні загрози: – небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом; 2. Економічні загрози: – можливе переміщення до України шкідливих виробництв; – використання України як сировинного приладку; – використання України як дешевої робочої сили 3. Соціальні загрози: – поглиблення демографічного спаду; – незаконна міграція та відплив кадрів

Розроблено автором за джерелом: [9].

Отже, основними проблемами участі України в міжнародній економічній інтеграції є низький рівень соціально-економічного розвитку, низька конкурентоспроможність виробництва, політична нестабільність, високий рівень корупції, нечітка модель інтеграційної політики тощо. До перспектив України в інтеграційних процесах належать: високий економічний, науково-технічний, мінерально-сировинний і трудовий потенціал, вигідне економіко-географічне та геополітичне положення створюють об'єктивні умови для забезпечення взаємовигідного міжнародного поділу праці, спеціалізації, кооперування та інтеграції у міжнародний економічний простір.

Висновки. Як підсумок потрібно зазначити, що оцінюючи перспективи розвитку взаємовідносин і співпраці України з країнами ЄС, можна дійти висновку, що ключовим питанням вибору інтеграційного спрямування будь-якої країни, в тому числі України, є якість інтеграційного об'єднання, а не швидкість приєднання чи кількість підписаних угод. Тому реалізація запропонованих в статті концепцій інтеграції України з країнами ЄС дозволить еволюційним шляхом реалізувати повною мірою інноваційну модель економічної інтеграції в усіх часових вимірах.

Напрямами подальших досліджень, пов'язаних з удосконаленням механізму участі України в регіональних інтеграційних процесах в умовах глобалізації, стане оцінка соціально-економічних наслідків інтеграційної взаємодії.

Список бібліографічного опису:

1. Кротюк С.Ф. Європейська інтеграція: успіхи та проблеми. *Вісник міжнародних відносин КиМУ*. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/05/krotjuk.htm>.
2. Європейська інтеграція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. Європейський Союз. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Захаров В. К. Перспективи участі України в євразійському інтеграційному процесі. *Национальные интересы: приоритеты и безопасность*. 2013. № 6. С. 38-47. Міжнародна економіка / Г. Е. Гронтковська та ін.; за ред. Г.Е.Гронтковської. Київ: Центр учб. л-ри, 2014. 384 с.
5. Скоробогатова Н. С. Перспективи участі України у світових інтеграційних об'єднаннях. *Культура народів Причорномор'я*, 2013. № 256. – С. 107-110.
6. Світова Організація Торгівлі. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/wto>.
7. Федоришина О. О. Проблеми інтеграції України до Європейського союзу. *Ефективна економіка*. 2012. № 4.
8. Зинченко Н.В. Особливості інтеграційних процесів в АПК. *Проблеми матеріальної культури – Економічні науки*. URL: <http://ladyfacts.xyz/rizne/197494-shho-take-integraciya.html>.

References:

1. Krotjuk S. Yevropeiska intehratsiia: uspihky ta problemy [European integration: successes and challenges. Bulletin of International Relations of the KyMU]. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/05/krotjuk.htm>.
2. European integration. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
3. European Union. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
4. Zakharov V. (2013) Perspektivy uchasti Ukrainy v yevraziiskomu intehratsiinomu protsesi [Prospects for Ukraine's participation in the Eurasian integration process]. *National interests: priorities and security*. no.6. pp.38-48 [in Ukrainian].
5. G.Grontkovskaya (2014) Mizhnarodna ekonomika [International Economics]. Kiev: Center for Educational Literature: pp.384[in Ukrainian].
6. Skorobogatova N. (2013) Perspektivy uchasti Ukrainy u svitovykh intehratsiinykh obiednanniakh [Prospects for Ukraine's participation in world integration associations]. *Culture of the peoples of the Black Sea*. no.256, PP.107-110. [in Ukrainian].
7. World Trade Organization (WTO) URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/wto>.
8. Fedorishina O. (2012) Problemy intehratsii Ukrainy do Yevropeiskoho soiuzu [Problems of Ukraine's integration into the European Union]. *An efficient economy*. no. 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1103>.
9. Zinchenko N. Osoblyvosti intehratsiinykh protsesiv v APK [Features of integration processes in agroindustrial complex]. *Problems of material culture - ECONOMIC SCIENCES* URL: <http://ladyfacts.xyz/rizne/197494-shho-take-integraciya.html>.

Рецензент д.е.н., професор Ковальська Л.Л.

DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-3>

УДК 339.924

Корольчук Л.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

СВІТОВА ЕКОНОМІКА НА ПОРОЗІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ СИНГУЛЯРНОСТІ: «ГЛОБАЛЬНІ КРОКИ» ДЛЯ УНИКНЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ ЗАГРОЗ

В статті досліджено підходи ряду вчених до дефініції поняття «технологічна сингулярність», на основі чого дано його авторське визначення; ідентифіковано потенційні загрози для світової економіки у зв'язку із настанням технологічної сингулярності; запропоновано 3 «глобальні кроки» для уникнення потенційних загроз від технологічної сингулярності.

Ключові слова: технологічна сингулярність, науково-технічний прогрес, штучний інтелект, світова економіка.

Korolchuck L.

WORLD ECONOMY AT THE BEGINNING OF TECHNOLOGICAL SINGULARITY: "GLOBAL STEPS" TO AVOID POTENTIAL THREATS

The article explores the approaches of a number of scientists to the definition of the term «technological singularity», on the basis of which its author's definition is given; identified potential threats to the global economy due to the onset of technological singularity; 3 «global steps» have been proposed to avoid potential threats from technological singularity.

Key words: technological singularity, scientific and technological progress, artificial intelligence, world economy.

Корольчук Л.В.